

Revisionsverkets ställningstaganden

Direkta företagsstöd som beviljats med anledning av coronaepidemin – allokering och administration av stöden i början av epidemin

Föremålet för revisionen var de direkta företagsstöd som beviljades i början av coronaepidemin och den finansiering som anvisats för dessa i statsbudgeten 2020. Europeiska kommissionen gav den 19 mars 2020 ett meddelande som gjorde EU:s regler för statligt stöd mer flexibla på grund av de exceptionella ekonomiska svårigheterna till följd av coronavirussituationen. I början av coronapandemin utvecklades i snabb takt flera stödsystem för att lindra de svårigheter som den exceptionella situationen orsakade företagen. Stödet kanaliserades enbart som utvecklingsunderstöd som beviljades av Business Finland och NTM-centralerna till ett belopp av över 1,3 miljarder euro.

I revisionen granskades om coronakrisens direkta företagsstöd har administrerats på behörigt sätt, särskilt med tanke på stödets allokering för att lindra coronapandemins konsekvenser för ekonomin. Revisionens omfattning var begränsad till alla direkta stöd men den riktades mer detaljerat mot utvecklingsstöden som beviljades av Business Finland och NTM-centralerna samt första omgångens kostnadsstöd som beviljades av Statskontoret.

Coronakrisens företagsstöd som helhet var till största delen omfattande och med kostnadsstödet svarade man på bristerna i utvecklingsstöden

I början av coronapandemin utvecklades i snabb takt flera stödsystem för att lindra de svårigheter som den exceptionella situationen orsakade företagen. Stödet kanaliserades enbart som utvecklingsunderstöd som beviljades av Business Finland och NTM-centralerna till ett belopp av över 1,3 miljarder euro. Utvecklingsfinansieringen fungerade dock dåligt som krisfinansiering i den ekonomiska situation som coronapandemin orsakade. Finansieringen riktades mot framtida utgifter för ett visst projekt och inte på en akut kassakris. Finansieringen som beviljades av Business Finland och NTM-centralerna kunde inte uttryckligen användas för företagets driftskapitalbehov eller för företagets operativa utgifter. Utvecklingsstödet maximibelopp (100 000 euro) fastställdes av Business Finland Ab:s behörighet.

Kostnadsstödet svarade på bristerna i utvecklingsstöden. Kostnadsstödet riktades till företag vars omsättning hade sjunkit betydligt på grund av coronapandemin och som hade haft svårigheter att anpassa sin affärsverksamhet och sina kostnader i den förändrade situationen. I grunderna för beviljande av kostnadsstöd infördes också flera så objektiva kriterier som möjligt.

Statsrådet fastställde den 13 maj 2020 att åt företagen erbjuds ett av branschen oberoende kostnadsstöd och att ansökan om så kallade störningsstöd stängs i samband med att regeringspropositionen om kostnadsstöd ges. Med störningsstöd avses de utvecklingsunderstöd för coronakrisen som beviljats av Business Finland och NTM-centralerna. Stödet till ensamföretagare och det tidsbundna kostnadsstödet för företag var däremot delvis i kraft samtidigt. Ur administrativ synvinkel trädde arbetsfördelningen mellan de olika myndigheterna i kraft på mycket kort tid. Stödformernas samtidighet ledde i viss mån till överlappande stöd och tolkningsproblem i fråga om hur andra stöd skulle beaktas när stödbesluten fattades. I kommunerna har man endast delvis försökt eliminera överlappningen i stödet till ensamföretagare och stödet som Business Finland och NTM-centralerna beviljar.

I den övergripande uppföljningen av coronastöden finns skuggområden. Arbets- och näringsministeriet riktar uppföljningen huvudsakligen till coronastöden inom sitt eget förvaltningsområde, och man har inte lyckats ordna en övergripande uppföljning av coronastöden. Ett hinder för den övergripande uppföljningen har bland annat varit att forskarna inte har haft tillgång till det forskningsmaterial som behövs.

Alla stödformer administrerades inte på behörigt sätt med tanke på deras inriktning för att lindra coronapandemins konsekvenser för ekonomin

Den nedgång i omsättningen som coronakrisen medförde våren 2020 blev inom många branscher kort och återhämtningen började snabbt. Omsättningens utveckling har dock inte återspeglats i de utvecklingsstöd som beviljats under coronapandemin. Business Finland och NTM-centralerna beviljade rikligt med utvecklingsstöd även till andra företag än de som drabbats ekonomiskt av coronakrisen. Beträffande störningsstöden var avvisningsgraden för Business Finlands gamla kunder klart lägre än i genomsnitt.

Kostnadsstödet inriktades noggrannare än de övriga stöden på företag som drabbats ekonomiskt av pandemin. Kostnadsstödet riktades till företag vars omsättning har sjunkit betydligt till följd av coronapandemin och som har haft svårigheter att anpassa sin affärsverksamhet och sina kostnader i den förändrade situationen. Kostnadsstödet allokerades bättre än utvecklingsstöden för att lindra coronapandemins konsekvenser för ekonomin, och sökandena behandlades mer jämlikt än de som ansökte om utvecklingsstöd.

I beredningen av utvecklingsstödens understödsbeslut bedömdes inte stödbehovet på behörigt sätt. Stödets proportionalitet kunde också vara problematisk: Stödbeloppet kunde vara mycket litet eller mycket stort med tanke på företagets storlek och affärsverksamhet.

Vid beviljandet av coronastöd betonades snabbheten på prövningens bekostnad. Utvecklingsstöd beviljades i brådska och delvis med ringa information.

I administrationen av utvecklingsstöden behandlades de sökande inte jämlikt, utan riktlinjerna för stöden tolkades från fall till fall antingen strikt eller öppet. I Business Finlands och NTM-centralernas stödbeslut påverkade

affärsverksamhetens volym stödbeloppet på ett oenhetligt sätt. De flertydiga stödkriterierna ledde också till oenhetliga beslut. Även kontakten med de sökande varierade.

De snabba stödbesluten balanserades inte genom effektiv övervakning och granskningar. Övervakningen av iakttagandet av understödsvillkoren var av allmän karaktär, och stödkriteriernas flertydighet gnagde på grunden för en trovärdig övervakning av att stödet användes på behörigt sätt.

Revisionsverkets rekommendationer

1. Statens revisionsverk rekommenderar att erfarenheterna av kostnadsstödet och allokeringen av diverse stödsystem beaktas i eventuella framtida kriser. Vid eventuella framtida störningar bör det finnas beredskap att reagera i första hand med en lämplig stödmekanism. Beredskapen att snabbt starta en mekanism av kostnadsstödstyp bör bibehållas.
2. Revisionsverket rekommenderar att statsunderstödsmyndigheterna fäster uppmärksamhet vid anvisningarnas tydlighet. De delvis oklara anvisningarna för att bevisa en coronastörning avspeglades på understödsbesluten och därigenom på ett jämlikt bemötande av de sökande.
3. Revisionsverket rekommenderar att Statskontoret skärper verifieringen av den sökandes uppgifter. En rekommenderad metod är fullgöranderapporten som utarbetas av Skatteförvaltningens enhet för grå ekonomi.
4. Revisionsverket rekommenderar att det i eventuella framtida krissituationer anvisas tillräckliga resurser för efterhandsgranskningen. Statsunderstödsmyndigheten bör i sin egen verksamhet beakta att efterhandsgranskningens betydelse framhävs ifall de preventiva kontrollerna av beviljande av understöd är svaga i krissituationer. Granskningarna av Business Finlands störningsfinansiering inleddes långsamt.
5. Revisionsverket rekommenderar att Business Finland som statsunderstödsmyndighet i sitt förfaringsätt säkerställer en effektiv identifiering av missbruksriskerna och en tillräcklig uppföljning av de identifierade riskerna.